

Preliminärt paper för VIII Rock och samhälle konferensen i Hultsfred 2009

OBS!! FÅR EJ CITERAS

”His Soul Full of Coal Dust”. Gruvarbete, maskulinitet och musiktradition i Appalacherna

Mats Greiff

Appalacherna betraktas ofta i USA som en ekonomiskt och kulturellt efterbliven region. Människor är fattiga och har inte omfattats av de betydande samhällsförändringar som skett i stora delar av västvärlden. I stället har man enligt den vanliga föreställningen hamnat i efterblivenhet och stillhet. Sångaren Jason Ringenberg har i essän *This Train Passes Through But Doesn't Stop* beskrivit fenomenet i följande ordalag:

”Rolling through an Appalachian holler, a train can seem to just materialize out of the mist, then disappear as quickly and mysteriously. So it has always been with the outside world’s influence on this isolated, remote region of America. In spite of Appalachia’s proximity to major urban/industrial areas, it somehow has maintained its distinct, exclusive personality. The outside world may pass through, but its impact is usually rather insignificant.”¹

En sådan bild av Appalacherna och dess befolkning började skapas redan under sent 1800-tal. Den region som en gång var ”The Frontier” började då ses som stillastående. Allt sedan dess har Appalacherna därför varit av stort intresse för etnologer och antropologer. Här har man förväntat sig att finna det mest traditionella USA med en kultur som inte har förändrats i någon större utsträckning sedan immigranter från England, Irland och Skottland började anlända under 1600-talet.²

Paradoxalt nog skedde samtidigt som myten om det stillastående började konstrueras en snabb industrialisering av regionen. Amerikanska kapitalister började exploatera både de omfattande koltillgångar som bergen innehöll och skogen som växte ovanpå. Bredvid gruv- och skogsindustrin etablerades en rural textilindustri. Ett omfattande järnvägsnät byggdes snabbt ut med syfte att underlätta transporter av kol och trä till andra industriregioner. Kring 1920 var hela regionen integrerad i ett nät av järnvägar. Arbetskraften i regionen räckte inte till för att fylla

¹ Jason Ringenberg, ”This Train Passes Through But Doesn't Stop”, i *The Appalachians. America's First and Last Frontier*, red: Mary-Lynn Evans, Robert Santelli & Holly Georg-Warren, New York 2004, s 216.

² Robert Santelli, ”Introduction”, i *The Appalachians. America's First and Last Frontier*, red: Mary-Lynn Evans, Robert Santelli & Holly Georg-Warren, New York 2004, s xxff.

industrikapitalisternas behov. Särskilt kolgruveägarna importerade systematiskt arbetskraft till regionen, varvid befolkningen i Centralappalacherna ökade från mindre än 200.000 år 1870 till drygt 1,2 miljoner femtio år senare.³ Arbetskraftsimporten innebar att grupper med annan bakgrund kom till regionen. Walesiska immigranter med erfarenhet av gruvarbete utgjorde en stor grupp liksom italienare, ungrare och greker. En annan stor grupp utgjordes av afro-amerikaner som efter slaveriets upphörande såg möjligheter till försörjning i den framväxande industrikapitalistiska verksamheten.⁴

Kan då verkligen bilden av det stillastående Appalacherna med en befolkning som inte på något sätt påverkas av omvärlden – och på vilket sätt Appalacherna knyts ihop med denna – verkligen stämma? Eller är det rent av så att påverkan från omvärlden och de sociala och ekonomiska förändringar detta för med sig i stället har medfört att vissa särdrag i den appalachianska regionala kulturen i stället har förstärkts och blivit mycket tydligare. Om så är fallet kan man ju inte tala om ett stillastående och ett totalt oberoende av vad som händer runt omkring utan i stället tala om ett dialektiskt förhållande mellan den ”stora samhällsförändringen” och regionala eller lokala kulturella processer. Därigenom skulle passagen av Jason Ringenbergs tåg inte lämna befolkningen längs spåret helt opåverkad.

Industrikapitalismens genombrott i Appalacherna

Industrikapitalismen i Appalacherna fick sin karaktär av de råvaror som fanns i regionen: stenkol och trä. För att säkerställa tillgången på dessa råvaror formade många från regionen utomstående kapitalintressen en strategi som gick ut på att köpa upp omfattande markområden för exploatering. Det rörde sig då både om mark som ägdes av småbönder – vilka därigenom proletariserades – eller stora skogsområden som inte tidigare betraktats som privategendom. Kring sekelskiftet 1900 kontrollerades därför upp till 90 procent av de viktigaste koltillgångarna av intressenter utanför regionen. Trätillgången kontrollerades i de mest lönsamma områdena till 75 % av utomstående intressenter. Ägandekoncentrationen innebar att omfattande grupper av småbrukare blev jordlösa. Några kunde fortsätta som arrendatorer eller ”sharecroppers” medan en majoritet tvingades lämna den jord som släkten kanske brukat i flera generationer för en lönearbetartillvaro i någon av de nyskapade brukssamhällen som etablerats. Många uppfattade denna tillvaro som rotlös och flyttade från stad till stad för att försöka hitta bättre livsvillkor.⁵

³ Robert L Lewis, ”Appalachian Myths and the Legacy of Coal”, i *The Appalachians. America's First and Last Frontier*, red: Mary-Lynn Evans, Robert Santelli & Holly Georg-Warren, New York 2004, s 75ff.

⁴ Ted Olson, ”The Mountain Melting Pot: Appalachia's Diverse Ethnic and Racial Groups”, i *The Appalachians. America's First and Last Frontier*, red: Mary-Lynn Evans, Robert Santelli & Holly Georg-Warren, New York 2004, s22f.

⁵ Ronald D Eller, *Miners, Millhands, and Mountaineers. Industrialization of the Appalachian South, 1880-1930*, Knoxville 1982, s xxif.

Eftersom Appalacherna nästan uteslutande var ruralt när industrikapitalismen fick sitt genombrott fanns det inga mera betydande städer dit nya industriella eller kommersiella verksamheter kunde lokaliseras. Dessutom var kärnverksamheten av sådan art att den inte gärna kunde flyttas. Stenkolsfyndigheterna låg där de låg och skogen växte där den växte. Nya anläggningar kunde därför bara lokaliseras i de rurala områden där naturtillgångarna fanns. Många företag lät därför på sina jordegendomar bygga upp helt nya samhällen – company towns – där alla olika slags verksamheter kontrollerades av företagen. I södra Appalacherna skapades mer än 600 sådana bruksstäder, vilket gjorde detta till den i särklass viktigaste bosättningsformen. År 1920 bodde närmare 80 procent av gruvarbetarna i södra West Virginia och nära två tredjedelar av de i östra Kentucky och sydvästra Virginia i bruksstäder. Genom bruksstäderna blev de nya grupperna av lönearbetare i det närmaste helt beroende av företagen. De vuxna männen hade sin inkomst från lönearbete i gruvbolaget, man bodde i bolagets hus och köpte sina livsförnödenheter i bolagets affär. Barnen skickades till bolagets skolor, man gick till bolagets läkare och besökte bolagets kyrka. Alla kostnader drogs direkt från lönen.⁶ Beroendet av bolaget speglas med största tydlighet i refrängen till Merle Travis sång *Sixteen Tons*⁷:

You load sixteen tons and what do you get?
You get another day older and deeper in debt.
Saint Peter, don't you call me cause I can't go.
I owe my soul to the company store.

Systemet innebar med andra ord ett slags livegenskap som också blev ett allvarligt hinder för arbetarna i deras försök att organisera sig fackligt för att skapa bättre arbetsvillkor. Den ojämlikhet som industrikapitalismen bidrog till blev i bruksstäderna tydligare än i det gamla rurala samhället. På så sätt påverkades bergsborna i Appalacherna ekonomiskt, socialt och politiskt av västvärldens industrikapitalism på samma sätt som arbetare i andra delar av USA och västvärlden.⁸

Hur kom då boendet i de nya bruksstäderna att te sig för de många tusen människor som lämnat ett småbrukarliv för att lönearbeta? Å ena sidan skapade de starka beroendeband som det patriarkala systemet i bruksstäderna innebar ett starkt tvång och ett ofritt liv som radikalt skilde sig från småbrukarens villkor. Å andra sidan fanns det också inslag i bruksstäderna som kunde bidra till att de proletariserade småbrukarna inte upplevde alltför stora skillnader och som innebar en känsla av frihet. De kunskaper man hade haft bruk för under småbrukarlivet kunde också komma väl till pass i de nya bruksstäderna som nästan uteslutande hade en rural prägel. Det förekom sålunda i många av städerna både en intensiv

⁶ Ronald D Eller 1982, s xxxif.

⁷ Texten hämtad ur Julie D Clark, *Company Towns in America 1880 to 1930*, Masters Thesis, Humboldt State University, May 2006, appendix G.

⁸ Ronald D Eller 1982, s xxxif.

trädgårdsskötsel och djurhållning med bland annat kor, grisar och höns. I södra delarna av West Virginia beräknades så sent som 1924 cirka 70 procent av gruvarbetarfamiljerna på så sätt komplettera lönearbete med annan försörjning. Ofta var det kvinnor och barn som skötte trädgårdarna och husdjuren.⁹

Den nya kultur som utvecklades i dessa miljöer var varken traditionellt rural eller lik den i de större industristäderna. Ronald L Lewis har betraktat den som en övergångskultur.¹⁰ Socialhistorikern Herbert Gutman menar att upprätthållandet av rurala ideal var ett sätt för arbetarna att stå emot industrikapitalisters försök att omvandla dem till ett anpassningsbart och lydigt proletariat i stark beroendeställning.¹¹ Så genom husdjurshållning och trädgårdsodling kunde arbetarfamiljerna, trots beroendet av lönearbete och av bolagets verksamheter i bruksstäderna, upprätthålla både en rural kultur och ett visst oberoende av arbetsköparna. Men genom att det oftast var mannen i familjen som hade permanent lönearbete kunde han också upprätthålla ett maskulint ideal, där familjeförsörjarlönen var av central betydelse och sågs som familjens huvudsakliga inkomstkälla.

Kolgruvearbetets arbetsprocess och arbetsmiljö

1900-talets första decennier såg en revolutionerande omvälvning av arbetsprocessen i de flesta industribranscher, men också inom olika slags administration och offentlig sektor. Taylors idéer om Scientific management slog igenom på bred front, trots ett ibland omfattande motstånd från arbetare av olika slag. Mekanisering, ökad arbetsdelning, dequalificering, överföring av kontroll från anställda till företagsledningar och högre arbetstempo var centrala inslag i de nya produktionsmetoderna som i hög grad reducerade arbetare till ”brickor i ett spel” som lätt kunde bytas ut.¹²

Gruvindustrin – såväl i Storbritannien som i USA – skilde sig ur vissa aspekter från det mera allmänna mönstret av en tilltagande kontroll över och disciplinering av arbetskraften. År 1925 publicerade ekonomen Carter Goodrich sin bok *The Miners' Freedom*. I denna pekade han på att organiseringen av kolgruvearbetet i stort sett inte hade förändrats sedan det industriella genombrottet i England cirka 150 år tidigare. Arbetsköparnas kontroll av produktionen var svag, och de flesta direkt produktionsrelaterade beslut tog arbetarna under jord själva. Teknologin var också, menade Goodrich, i stort sett oförändrad. Arbetstiden var inte heller reglerad av

⁹ Ronald L Lewis, *Appalachian Restructuring in Historical Perspective: Coal, Culture, and Social Change in West Virginia*, Paper presented at the Conference on Regional Restructuring and Regeneration, Glasgow, May 1991 s 7f.

¹⁰ Ronald L Lewis 1991, s 9.

¹¹ Herbert Gutman, ”Work, Culture, and Society in Industrializing America, 1815-1919”, i *American Historical Review* 1973:3, s 561.

¹² För en översikt se t ex Harry Braverman, *Arbete och monopolkapital. Arbetets degradering i det tjugonde århundradet*, Stockholm 1982; Mats Greiff, *Kontoristen – från chefens högra hand till proletär. Proletarisering, feminisering och facklig organisering bland svenska industritjänstemän 1840-1950*, Ystad 1992.

klockan, utan arbetarna var betalda utifrån hur många ton kol de bröt. Därför kunde de också själva bestämma arbetspassens längd. Det innebar också att övervakningen ner i själva gruvan var minimal och att arbetarna själva bestämde sin arbetstakt. Det var med andra ord arbetarna själva som kontrollerade produktionen. I gruvorna fanns med andra ord en viss grad av oberoende för arbetarna som vid denna tid inte stod att finna i de flesta andra slag av kapitalistisk produktion.¹³

I sin insamling av gruvarbetares livsberättelser i början av 1930-talet har H L Morris visat att många gruvarbetare hade svårt att vänja sig vid industriarbetets stränga disciplin och standardiserade arbete och gärna återvände till gruvarbetet om det fanns möjligheter.¹⁴

Den grad av frihet som fanns i kolgruvearbetet skall emellertid inte idylliseras alltför mycket. Om till exempel priset per brutet ton kol var väldigt lågt kunde detta i realiteten tvinga arbetarna till långa arbetstider eftersom de var tvungna att försörja sig och sina familjer. Det fanns knappast någon övre gräns för arbetstiden i ett sådant system. Arbetsmiljön i gruvorna var dessutom dålig. Förutom att olycksriskerna var stora – både själva arbetsmomenten och riskerna för ras eller gasförgiftning – drabbades också många gruvarbetare av den så kallade svarta lungan. Kanske var det rent av så att den frihet som fanns i arbetet var nödvändig för att arbetare överhuvudtaget skulle ta på sig arbetet långt ner under markytan.

Gruvolyckor har inte sällan blivit lokala eller regionala trauman som ibland formar ett centralt innehåll i ett lokalsamhälles historieskrivning. Det innebär också att det är ett vanligt tema inom country- och folkmusiktraditionen, där många texter är erfarenhetsbaserade.¹⁵ Sålunda spelade gruppen Perfect Strangers år 2003 in sången *Scotfield Mine Disaster*¹⁶ med följande text:

Don't you see that funeral train? Don't you see that funeral train?
Rolling down that lonesome valley It's the longest one I've seen.

May the 1st was bright and clear, 1900 was the year A great
explosion rocked our town While the men were underground.

When we gathered at the slide We thought that just a few had
died Fought our way in past the mine head Carried out two
hundred dead.

¹³ Carter Goodrich, *The Miners' Freedom. A Study of the Working Life in a Changing Industry*, Boston 1925 s 15ff.

¹⁴ H L Morris, *The Plight of the Bituminous Coal Miner*, Philadelphia 1934, s 67.

¹⁵ Se Mats Greiff, " 'No man shall control me'. Utmaningar av traditionella föreställningar om manligt och kvinnligt inom countrymusik", i *Populärmusik, uppror och samhälle*, red: Lars Berggren, Mats Greiff & Björn Horgby, Malmö 2009.

¹⁶ För mer information om olyckan som krävde mer än 200 arbetares liv och gjorde 107 kvinnor till änkor se http://www.kued.org/productions/joehill/early/scotfield_disaster.html

When we brought them to the light
It was black and an awful sight
In one family there were nine
Lost inside that burning mine.

A miners life is hard I know
His work is dark and far below
While he starves and goes in rags.
He's cheaper than the coal he digs.

Det finns ett otal andra sånger om det ohälsosamma gruvarbetet med dess särpräglade arbetsmiljö. Flera av de mera berömda countryartisterna från Appalacherna har tagit upp temat. För såväl Loretta Lynn, med sin uppväxt i en gruvarbetarfamilj, och Dolly Parton med sin småbrukarbakgrund har sånger om gruvarbetet varit angelägna teman. En annan artist som mera tydligt markerat en uttalad vänsterradikalism är Hazel Dickens, som ofta också tagit aktiv del i gruvarbetarnas fackliga kamp för bättre arbetsvillkor.¹⁷

Arbetsmiljön och olycksriskerna kan emellertid också betraktas ur ett annat perspektiv. Inte sällan har yrkesgrupper som dominerats av män använt sig av föreställningar om det farliga, smutsiga, tunga och riskfyllda arbetet för att upprätthålla en manlig dominans och stänga ute kvinnor. Genom att skapa sådana föreställningar rimmar yrket illa med den föreställning om kvinnliga egenskaper och vilka yrken som var lämpliga för kvinnor decennierna kring sekelskiftet 1900.¹⁸ På så sätt var gruvarbetet ett typiskt sådant yrke som konstruerades som olämpligt för kvinnor. I många länder, däribland Sverige, stiftades till och med lagar som förbjöd kvinnor att arbeta under jord. Den starke muskulöse mannen var också en stark symbol för en hegemonisk maskulinitet under lång tid.¹⁹ I Sara Evans sång *Coalminer* kommer detta till tydligt uttryck:

Shotgun houses, shanty shacks
Countin' those ties on the railroad tracks
Thirty-four more, it's almost time
To see my baby walking out of that

Chorus:
Coalmine, covered with dust
T-shirt tied, all muscled up
All mine, head to toe
Come on, come on, a whistle, blow
I can't wait to get him home
Ain't gonna have nothing but the supper on
Gonna keep him busy 'til its time
That he goes back to that coalmine

¹⁷ Vad beträffar Loretta Lynn se Loretta Lynn, *Coal Miner's Daughter*, New York 1976; Dolly Parton se Mats Greiff, *Gycklare och socialrealistisk skildrare. Karnevalism, klass och genus hos Dolly Parton*, Paper för konferensen Rock och samhälle i Hultsfred 2008. Hazel Dickens se Hazel Dickens & Bill C Malone, *Working Girl Blues. The Life & Music of Hazel Dickens*, Urbana 2008.

¹⁸ Se t ex XXX

¹⁹ För en diskussion om hegemonisk maskulinitet se t ex Robert W Connell,XXX; George L Mosse, XXX

Some girls like them gussied up
Wearing all that smelly stuff
To me there's nothing quite so fine
As my man standing out in front of that

2nd Chorus:

Coalmine, covered with dust
T-shirt tied, all muscled up
All mine, head to toe
Come on, come on, a whistle, blow
Power's out that's alright
We'll make love by miner's light
Gonna keep him busy till it's time
That he goes back to that coalmine

Shotgun houses, shanty shacks
Countin' those ties on the railroad tracks
Just two more, it's almost time
To see my baby walking out of that

3rd Chorus:

Coalmine, covered with dust
T-shirt tied, all muscled up
All mine, head to toe
Come on, come on, a whistle, blow
I don't want no white collared man
Midnight I like calloused hands
To keep me busy till it's time
Til he goes back to that coalmine

Oh, coalmine covered with dust
T-shirt tied, all muscled up
All mine, head to toe
Come on, come on, a whistle, blow
I can't wait to get him home
Ain't gonna have nothing but the supper on
Power's out, well that's all right
We'll make love by miner's light
Don't want no white-collared man
Midnight, I like calloused hands
I can't wait to get him home,
Ain't gonna have nothing but the supper on
Power's out, well that's all right
We'll make love by miner's light
Don't want no white-collared man
Midnight, I like calloused hands
To keep me busy 'til its time
That he goes back to that coalmine

I sin sång *Dark as a Dungeon* pekar Dolly Parton också på hur gruvarbete är djupt rotat i en mans själ, men tar samtidigt ett helt annat perspektiv är Sara Evans och lyfter fram den dåliga arbetsmiljön och vill förmå män att inte gå ner i de svarta fängelsehålorna.

There's many a man that I've known in my day
Who lived just to labor his whole life away
Like a fiend with his dope and a drunkard his wine
A man will have lust for the lure of the mine.

It's dark as a dungeon damp as the dew
The danger is double and the pleasures are few
Where the rain never falls, where the sun never shines
It's dark as a dungeon way down in the mine.

Den hotade maskuliniteten och den traditionella musikens omvandling

Med den omfattande proletarisering av den agrara befolkning som skedde i Appalacherna under 1800-talets sista och 1900-talets första decennier hotades också den hegemoniska maskulinitet som bland annat grundades i mannens sociala och ekonomiska roll som huvudansvarig för gården och som husbonde. När familjer tvingades lämna sina gårdar för att försöka försörja sig genom lönearbete försvann den äldre rurala grunden för manlig överordning och kvinnlig underordning. Processen fortsatte under mellankrigstiden med de svåra ekonomiska kriser med hög arbetslöshet bland män som drog genom hela västvärlden. Männens roll som familjeförsörjare hotades därmed. Krisen drabbade jordbruket särskilt hårt. Mindre brukningsenheter i den amerikanska södern och i Appalacherna blev allt mer olönsamma, och många småbrukare tvingades lämna sina gårdar för en lönearbetartillvaro eller att kombinera lönearbete – exempelvis i kolgruvorna – med självständigt jordbruk. Detta ökade migrationen från södra USA och från countrys ursprungliga hemtrakter i Appalacherna. För många familjer blev resultatet att mannen tvingades iväg för att försöka försörja sig som lönearbetare långt från familjen eller släkten. Det innebar att familjer och släkter splittrades.²⁰

Gerald Haslam pekar i sin bok *Workin' Man Blues. Country Music in California* på att countrys när den i mer modern form skapades på 1920- och 30-talen var en motreaktion på den industrialisering, urbanisering och mekanisering som vid den tiden hotade ett äldre sätt att leva. Motstånd mot dessa förändringsprocesser är också ett genomgående tema i många

²⁰ Curtis W Ellison 1995, s 10ff; James N Gregory, *The Southern Diaspora. How the Great Migrations of Black and White Southerners Transformed America*, Chapel Hill 2005; Ronald L Lewis, *Appalachian Restructuring in Historical Perspective: Coal, Culture, and Social Change in West Virginia*, Research paper 9102, presenterat vid Conference on regional Restructuring and Regeneration, i Glasgow maj 1991.

countrylåtar.²¹ Men det finns också ett annat samhällsperspektiv att sätta in den moderna countrymusikens framväxt i. Genrens kommersialisering och professionalisering sammanfaller i tid både med mellankrigsdepressionen och med arbetsprocessens förändringar i kolgruveindustrin. Jag har själv tolkat musikformens omvandling och hur sångtexter konstruerades som en motreaktion på mellankrigstidens sociala och ekonomiska omvandlingar som hotade en traditionell livsstil.²² Men de sociala och ekonomiska förändringarna hotade också en hegemonisk maskulinitet grundad i en rural kultur eller i ett kolgruvearbete där arbetarna upplevde en hög grad av oberoende..

Åren kring 1930 fanns således ett tredubbelt hot mot den hegemoniska maskuliniteten i Appalacherna. För det första var männens ställning som familjeförsörjare på olika sätt hotad. För det andra tvingades många män lämna småbrukartillvaron för att i stället försöka finna lönearbete, en tillvaro som var sammankopplad med högre grad av tvång. Denna process hade dock pågått sedan 1870-talet. För det tredje förändrades arbetsprocessen i kolgruvorna. Arbetets frihet var hotad genom mekanisering och att en mera genomgående disciplinering och kontroll av arbetet genomfördes. Dessutom kan kanske innehållet i den moderna countrymusiken hänga samman med de förändringar som skedde i kolgruvorna ungefär vid denna tid.

Den folkliga musik som tidigt hade formats och där balladerna var ett centralt inslag hade ofta burits upp av kvinnor. Under 1800-talet var det män som spelade fiol, dragspel och banjo, men det var ofta kvinnor som sjöng och tolkade texterna. Dessa hade också ofta ett innehåll som talade till kvinnors erfarenheter.²³ Intressant är därför att med countrymusikens kommersialisering och professionalisering skedde också en både kvantitativ och kvalitativ maskulinisering av den. Tidiga kvinnoartister som den feministiska Roba Stanley föll ganska snart i glömska.²⁴ När countrymusiken under 1920- och början av 30-talet fick sitt kommersiella genombrott och alltmer började höras på olika radiokanaler professionaliserades den också. Att vara musiker blev i högre grad än tidigare ett yrke. Denna process medförde – liksom inom bluesen och senare rockmusiken – att männen i stor utsträckning övertog arenan medan kvinnor, med argumentet att de skulle gifta sig och ta hand om make och barn, i stället förvisades till att konsumera musik via radio, skivor eller från publikplatserna.

En riktning inom den dåtida countrymusiken som utvecklades satte – vad många förknippar countrymusiken med – den ensamme mannen som tyglar omvärlden i centrum.

²¹ Gerald Haslam, *Workin' Man Blues. Country Music in California*, Berkeley 1999, s 10.

²² Mats Greiff 2009; Se också James N Gregory, *The Southern Diaspora. How the Great Migrations of Black and White Southerners Transformed America*, Chapel Hill 2005

²³ Bill C Malone, *Singing Cowboys and Musical Mountaineers. Southern Culture and the Roots of Country Music*, Athens 2003, s 23ff.

²⁴ Charles Wolfe, ”'And no Man shall Control me'. The strange Case of Roba Stanley, Country's First Woman Recording Star”, i *Women of Country Music. A Reader*, red: Charles K Wolfe & James E Akenson, Lexington 2003, s 26f.

Många skivomslag, bland annat det till albumet *The One and Only Lefty Frizzell*, gestaltar också mycket av vad countrymusik ofta förknippas med; den ensamme – men också starke – cowboyklädde mannen med sin gitarr som i en lantlig miljö sjunger vemodiga sånger.

Countrymusik har ofta förknippats med en konservatism och amerikansk patriotism. I *Nationalencyklopedin* beskriver Jan Aghed hur texterna mestadels kretsar kring jordnära och erfarenhetspräglade teman. Han menar att i den tidiga countryn framträdde två motstridiga, livskraftiga motivkretsar: dels förhålligandet av hemmet, modern och familjen, dels den landsvägs- och vandringsromantik som bildar ett centralt inslag i countrymusikens mansorienterade etik.²⁵ Gemensamt för de båda är en konstruktion av manligt och kvinnligt med ideal från ett äldre samhälle. Countrymusiken brukar förknippas med en hög grad av traditionalism när den ofta tillskriver kvinnor rollen som skötsam, vårdande och omhändertagande hustru och mor och varande i både ekonomiskt och känslomässigt beroende av mannen. Män däremot skall vara fria och oberoende även om de samtidigt tillskrivs rollen som familjeförsörjande och ansvarstagande äkta män och fäder. Dryckenskap och äventyr passar den ogifte countrymannen men definitivt inte kvinnan.²⁶ Om en kärleksrelation eller ett äktenskap går överstyr är det nästan uteslutande kvinnans fel och mannen lämnas längtande efter sin älskade. Detta uttrycks bland annat i Hank Williams berömda *I'm So Lonesome I Could Cry*.²⁷ På så sätt har

²⁵ Uppslagsordet country i NE, http://www.ne.se.support.mah.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=147761&i_word=country 2006-0521

²⁶ *A Boy Named Sue. Gender and Country Music*, red: Kristine McCusker & Diane Pecknold, Jackson 2004, s xix; Diane Pecknold, "I Wanna Play House' Configuration of Masculinity in the Nashville Sound Era", i *A Boy Named Sue. Gender and Country Music*, red: Kristine McCusker & Diane Pecknold, Jackson 2004

²⁷ För en karakteristik av Hank Williams sånger se Curtis W Ellison, *Country Music Culture. From Hard Times to Heaven*, Jackson 1995, kapitel 3.

countrymusiken ofta tillskrivits moralkonservatism med ett hyllande av traditionella maskulinitetsideal och en familjesyn i anslutning till detta.²⁸

Kanske är det rent av så att countrymusiken i Appalacherna blev det fora genom vilket drömmar och föreställningar om den hegemoniska maskuliniteten kunde upprätthållas som en manlig protest mot förändrade sociala och ekonomiska förhållanden.

Det oföränderliga i det föränderliga, eller vice versa?

Mycket i den appalachianska kulturen kan verka stillastående, så som det ofta beskrivits av folklorister och som Jason Ringenberg uttryckte det i inledningen av denna text. Samtidigt har som vi sett Appalacherna genomgått omvälvande ekonomiska och sociala förändringar efter 1870. Kan vi då hävda att den folkliga kulturen här är opåverkad av de yttre krafterna? Jag skulle vilja hävda att den inte är det. Tvärtom finns det mycket som talar för att den rurala kulturen i mycket hög grad påverkats av de ekonomiska och sociala förändringarna. Påverkan har emellertid inte inneburit att den äldre rurala kulturen – som i sig ständigt har varit i förändring – och dess föreställningar om världen har suddats ut. I stället har vissa drag i den förstärkts betydligt genom att den haft så stor betydelse i människor motstånd mot det nya industrikapitalistiska samhälle – som hotade traditionella föreställningar och maktordningar grundade i en rural ekonomi – som växte fram under decennierna kring sekelskiftet 1900. Men den rurala kulturen har också tjänat som en betydelsebärare för människor i det nya samhället och därigenom haft stor betydelse för identitetsskapande processer. För många människor har en igenkänning av ”gamla värden” kunnat skapa en trygghet och utgöra grund för ett appalachiansk identitetsskapande, där man tillskriver vi-gruppen en traditionalism med blickarna riktade bakåt. Man drömmer sig tillbaka till ett äldre samhälle och skapar myter kring detta. Detta trots att det som uppfattas som den gamla kulturen och de gamla värdena inte var opåverkat av äldre tiders ekonomiska och sociala förändringar i samhället. Därigenom kan man också tydligt se hur vissa drag, bland annat genom att föra in olika former av maskulina ideal i en traditionell musikform, i den rurala kulturen förstärkts och fått en högre grad av vad som i dag uppfattas som en traditionalism.

²⁸ Peter La Chapelle, ”’Spade Doesn’t Look Exactly Starved’. Country Music and the Negotiations of Women’s Domesticity in Cold War Los Angeles”, i *A Boy Named Sue. Gender and Country Music*, red: Kristine McCusker & Diane Pecknold, Jackson 2004.